

Regionalt utvecklingsansvar i Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2013/14:46 Regionalt utvecklingsansvar i Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län. I propositionen föreslår regeringen att lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län ändras så att den omfattar även Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län och gäller för landstingen i dessa län. Det regionala utvecklingsansvaret omfattar vissa uppgifter i det regionala tillväxtarbetet och att upprätta och fastställa länsplaner för regional transportinfrastruktur. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2015.

Med anledning av propositionen har det väckts fyra följdmotioner (S, MP). I följdmotionerna yrkas tillkännagivanden om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en helhetslösning av regionfrågan och om att Västernorrlands, Norrbottens och Västmanlands län ska omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

I betänkandet behandlas även fyra motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2013 om bl.a. att Dalarnas och Västmanlands län ska omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

Utskottet tillstyrker propositionen.

Utskottet föreslår att riksdagen ska tillkänna för regeringen dels att regeringen bör lämna en proposition till riksdagen om det regionala utvecklingsansvaret i Västernorrlands och Norrbottens län så att det blir möjligt att genomföra förändringen den 1 januari 2015, dels att regeringen utreder frågan om det regionala utvecklingsansvaret i Västmanlands län vidare.

Vidare föreslår utskottet att riksdagen ska tillkänna för regeringen att den bör återkomma med ett förslag till en helhetslösning för den regionala organisationen.

I betänkandet finns två reservationer (M, FP, C, KD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden	13
Regionalt utvecklingsansvar i Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län	13
Regionalt utvecklingsansvar i Västmanlands, Dalarnas, Västernorrlands och Norrbottens län	14
En helhetslösning av regionfrågan	20
Reservationer	24
1. Regionalt utvecklingsansvar i Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län, punkt 2 (M, FP, C, KD)	24
2. En helhetslösning av regionfrågan, punkt 4 (M, FP, C, KD)	25
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	26
Propositionen	26
Följdmotionerna	26
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013	27
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	28

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regionalt utvecklingsansvar i Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län. Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:46.

2. Regionalt utvecklingsansvar i Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län

a) Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i betänkandet om att regeringen bör lämna en proposition till riksdagen om det regionala utvecklingsansvaret i Västernorrlands och Norrbottens län så att det blir möjligt att genomföra förändringen den 1 januari 2015.

b) Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i betänkandet om att regeringen bör utreda frågan om det regionala utvecklingsansvaret i Västmanlands län vidare och ta fram en departementspromemoria om förutsättningarna för att Västmanlands län ska omfattas av lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:K9 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkandena 2–4 och

2013/14:K11 av Eva Sonidsson m.fl. (S) yrkande 1 och

bifaller delvis motion

2013/14:K373 av Olle Thorell m.fl. (S).

Reservation 1 (M, FP, C, KD)

3. Regionalt utvecklingsansvar i Dalarnas län

Riksdagen avslår motion

2013/14:K339 av Peter Hultqvist m.fl. (S).

4. En helhetslösning av regionfrågan

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i betänkandet om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en helhetslösning för den regionala organisationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:K9 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkande 1,

2013/14:K10 av Björn von Sydow m.fl. (S),

2013/14:K11 av Eva Sonidsson m.fl. (S) yrkande 2,

2013/14:K12 av Karin Åström m.fl. (S) och

2013/14:K291 av Isak From (S) samt

avslår motion

2013/14:K278 av Anders Ahlgren och Göran Lindell (båda C).

Reservation 2 (M, FP, C, KD)

Stockholm den 18 februari 2014

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Eriksson (MP), Per Bill (M), Björn von Sydow (S), Andreas Norlén (M), Helene Petersson i Stockaryd (S), Billy Gustafsson (S), Karl Sigfrid (M), Phia Andersson (S), Karin Granbom Ellison (FP), Hans Hoff (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Hans Ekström (S), Tuve Skånberg (KD), Jonas Åkerlund (SD), Mia Sydow Mölleby (V), Cecilia Brinck (M) och Sedat Dogru (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Inom Regeringskansliet har utarbetats departementspromemoriorna Regionalt utvecklingsansvar i Jönköpings län (Ds 2012:55) och Regionalt utvecklingsansvar i Örebro och Gävleborgs län (Ds 2013:14). I promemoriorna finns förslag om att lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län ska ändras så att den omfattar även Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län. Promemoriorna har remissbehandlats.

Vid konstitutionsutskottets sammanträde den 21 januari 2014 lämnade företrädare för Sveriges Kommuner och Landsting, Västmanlands läns landsting, Norrbottens läns landsting, Västernorrlands läns landsting och Kommunförbundet i Västernorrlands län information och svarade på frågor.

Bakgrund

Riksdagen beslutade 1996 att en försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning skulle genomföras i Kalmar, Gotlands och Skåne län från den 1 juli 1997 fram till utgången av 2002 (prop. 1996/97:36, bet. 1996/97:KU4, rskr. 1996/97:77). Till grund för regeringens förslag till riksdagen låg slutbetänkandet Regional framtid (SOU 1995:27) från den parlamentariska kommittén Regionberedningen. När riksdagen beslutade om ändrad länsindelning i Västsverige m.m. ingick att försöksverksamheten skulle utvidgas till att omfatta även det då nybildade Västra Götalands län (bet. 1996/97:BoU13, rskr. 1996/97:228). I september 2001 överlämnade regeringen propositionen Regional samverkan och statlig länsförvaltning (prop. 2001/02:7) till riksdagen med förslag om att kommuner och landsting skulle kunna bilda s.k. samverkansorgan. Någon förlängning av försöksverksamheten föreslog inte. Riksdagens beslut i januari 2002 (bet. 2001/02:KU7, rskr. 2001/02:138) överensstämde i huvudsak med regeringens förslag, med den skillnaden att försöksverksamheten i Skåne och Västra Götalands län skulle förlängas till utgången av 2006. I oktober 2004 överlämnade regeringen propositionen Förlängd försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning i Skåne och Västra Götalands län (prop. 2004/05:8) till riksdagen. Riksdagen beslutade att, i enlighet med propositionen, ytterligare förlänga försöksverksamheten i Skåne och Västra Götalands län t.o.m. utgången av 2010 (bet. 2004/05:KU7, rskr. 2004/05:68).

I proposition 2009/10:156 Regionalt utvecklingsansvar i vissa län föreslogs att försöksverksamheten med ändrad regional ansvarsfördelning skulle gälla permanent för Skåne och Västra Götalands län. Ansvarsfördelningen mellan staten och landstingen skulle enligt förslaget följa den som

för närvarande gäller enligt försöksverksamheten i Skåne och Västra Götalands län. Regeringen föreslog att verksamheten skulle regleras i en ny lag om regionalt utvecklingsansvar i vissa län som omfattade Gotlands, Skåne, Hallands och Västra Götalands län.

I propositionen anförde regeringen bl.a. att resultatet av försöksverksamheten borde ställas i relation till dess syfte, vilket var att öka den demokratiska förankringen av det regionala tillväxtarbetet. För att denna ska öka krävs det att det finns en stark politiskt förankring på lokal och regional nivå för att ta över uppgifter från staten. Av detta skäl ansåg regeringen att en ändrad ansvarsfördelning mellan staten och den kommunala nivån måste ske utifrån ett starkt och tydligt lokalt och regionalt initiativ.

Sammantaget bedömde regeringen, i likhet med flertalet remissinstanser, att försöksverksamheten hade fallit väl ut och att dess syfte kunde anses ha uppnåtts. Således fanns det enligt regeringen skäl för att de uppgifter som försöksverksamheten i Skåne och Västra Götalands län omfattar borde permanentas för de berörda landstingen. Några skäl för att verksamheten även fortsättningsvis bör bedrivas i form av en försöksverksamhet hade inte framkommit.

I propositionen bedömde regeringen också att en förändrad ansvarsfördelning kunde göras permanent i de län som kan uppvisa ett lokalt och regionalt initiativ att ta över vissa statliga uppgifter och där inga oklarheter finns kring den framtida landstingsindelningen.

Riksdagen antog regeringens förslag (bet. 2009/10:KU37, rskr. 2009/10:324). Utskottet delade regeringens bedömning att en förändrad ansvarsfördelning borde göras permanent i de län som kan uppvisa ett lokalt och regionalt initiativ att ta över vissa statliga uppgifter och där inga oklarheter finns kring den framtida landstingsindelningen. Utskottet ansåg därmed i likhet med regeringen att den nya lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län borde omfatta Gotlands, Skåne, Hallands och Västra Götalands län.

Gällande ordning

Det regionala utvecklingsansvaret omfattar vissa uppgifter i det regionala tillväxtarbetet och att upprätta och fastställa länsplaner för regional transportinfrastruktur. Utvecklingsansvaret är fördelat på olika sätt i länen.

Genom lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län har landstingen i Skåne, Hallands och Västra Götalands län det regionala utvecklingsansvaret i respektive län. I Gotlands län har Gotlands kommun utvecklingsansvaret, eftersom Gotlands kommun är en landstingsfri kommun. I lagen (3 §) anges sålunda att lagen gäller för Skåne läns landsting, Hallands läns landsting, Västra Götalands läns landsting och Gotlands kommun

I Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Värmlands, Örebro, Dalarnas, Gävleborgs, Jämtlands och Västerbottens län har samverkansorgan enligt lagen (2002:34) om samver-

kansorgan i länen det regionala utvecklingsansvaret. Ett samverkansorgan är en kommunal beslutande församling inom ett län som har till uppgift att svara för regionala utvecklingsfrågor i länet.

I Stockholms, Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län har länsstyrelserna det regionala utvecklingsansvaret.

I samtliga län svarar länsstyrelserna för den statliga förvaltningen i länet, i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret för särskilda förvaltningsuppgifter. Länsstyrelserna ska verka för att nationella mål får genomslag i länen samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Vidare ska länsstyrelserna utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Vad gäller det regionala tillväxtarbetet omfattar det ett flertal olika uppgifter för de länsstyrelser, samverkansorgan, landsting samt Gotlands kommun som ansvarar för regionala utvecklingsfrågor. Regionalt tillväxtarbete är insatser för att skapa en hållbar regional tillväxt och utveckling. Det regionala tillväxtarbetet syftar till att uppfylla den regionala tillväxtpolitikens mål och främja en hållbar regional tillväxt.

Den regionala tillväxtpolitikens inriktning läggs fast i den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013 som regeringen beslutat och i den årliga budgetpropositionen. Arbetet med regionala tillväxt- och utvecklingsfrågor regleras i bl.a. lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen, lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län och i ett antal förordningar.

En uppgift i det regionala tillväxtarbetet är att utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna genomförandet av strategin. I utarbetandet och genomförandet av strategin ska samråd och samverkan ske med kommuner och landsting.

I samtliga län har länsstyrelserna ett ansvar att följa upp hur andra statliga myndigheter tillämpar det regionala utvecklingsprogrammet.

Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län

I lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län finns bestämmelser om regionalt tillväxtarbete och om länsplaner för regional transportinfrastruktur i Gotlands, Skåne, Hallands och Västra Götalands län.

Med regionalt tillväxtarbete avses, enligt 2 §, insatser för att skapa en hållbar regional tillväxt och utveckling. I 5 § anges följande:

5 § De landsting som avses i denna lag ska

1. utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin,
2. trots 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (1991:900) besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete, och
3. följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala tillväxtarbetet.

Vidare får dessa landsting (6 §) utföra uppgifter inom ramen för EU:s strukturfondsprogram.

Landstingen i fråga ska upprätta och fastställa länsplaner för regional transportinfrastruktur (7 §). De ska samverka med länets kommuner samt länsstyrelsen och övriga berörda statliga myndigheter (8 §) och de ska samråda med företrädare för berörda organisationer och näringslivet i länet (9 §).

Statliga myndigheter som bedriver verksamhet i länet ska beakta den strategi som fastställts för länets utveckling. Länsstyrelsen och övriga statliga myndigheter ska inom sina verksamhetsområden lämna de landsting som avses i denna lag det biträde som de behöver för regionalt tillväxtarbete och regional transportinfrastrukturplanering. De ska också löpande informera de landsting som avses i denna lag om pågående och planerade verksamheter som har betydelse för länets utveckling (10 §).

Utredningar och departementspromemorior

Utredningar

Ansvarskommittén

Den 27 februari 2007 överlämnade Ansvarskommittén sitt slutbetänkande Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft (SOU 2007:10). Ansvarskommitténs betänkande remissbehandlades, och yttranden kom in från 543 remissinstanser. Ansvarskommittén lämnade förslag som berörde hela samhällsorganisationen. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Betänkandet innehöll förslag som innebar att nya större län och landsting skulle bildas. Kommittén föreslog vidare att ett antal uppgifter med anknytning till regional utveckling skulle föras över från staten till landstingen och att landstingen i fortsättningen skulle benämnas regionkommuner.

I betänkandet skriver kommittén att den regionala samhällsnivån står i fokus för ansträngningarna att åstadkomma ett mer tvärsektoriellt arbetssätt. Jämfört med den nationella och den lokala nivån är den i dag oöverskådlig och splittrad, med ett stort antal aktörer med oklara och ofta överlappande uppgifter och en regionindelning som skiftar från sektor till sektor och som ytterligare försvårar samordning. Samtidigt har behovet av en fungerande regional nivå ökat, som ett sätt att åstadkomma ett tvärsektoriellt och territoriellt baserat arbetssätt. För att råda bot på dessa strukturella svagheter föreslår kommittén en ny regional samhällsorganisation med tydligare roller och uppgiftsfördelning och en gemensam regionindelning för staten och den kommunala sektorn. Vad gäller den regionala utvecklingen har ett utvecklingsuppdrag av självstyrelsekaraktär skilts från ett mer renodlat statligt myndighetsuppdrag. Som en följd av detta föreslås att landstingen ersätts av direktvalda regionkommuner med ett sammanhållet ansvar för regional utveckling och hälso- och sjukvård. Samtidigt får nya länsstyrelser, som statens företrädare i länet, i uppdrag att samordna statliga verksamheter, bedriva tillsyn och redovisa tvärsektoriella kunskaps-

underlag till regeringen. En förutsättning för dessa reformer är en ny, gemensam läns- och regionkommunindelning med väsentligt färre enheter än i dag.

Utredningen om den regionala statliga förvaltningen

Regeringen beslutade i juni 2009 att tillsätta en utredning om en översyn av statlig regional förvaltning m.m. (dir. 2009:62). Utredaren skulle ge förslag på bl.a. en ändrad länsindelning i de fall där en ändrad landstingsindelning kan bli aktuell och genomföra en översyn av den statliga regionala förvaltningen. Utredaren skulle, utifrån ansökningar som överlämnats till Kammarkollegiet, utarbeta förslag på hur en eventuell ändrad länsindelning borde utformas och genomföras i de fall en ändrad landstingsindelning kunde bli aktuell. Utredaren skulle föreslå namn på de eventuella län som därmed borde bildas och föreslå residensstäder för dessa. Utredaren skulle också lämna förslag på hur länsstyrelseorganisationen skulle utformas i de berörda länen. Ett syfte med utredningen var att se över möjligheterna att i ökad utsträckning koordinera viss statlig verksamhet med landstingsindelningen. Det gäller både i de fall landstingsindelningen är oförändrad och då en ny indelning övervägs. Översynen omfattade såväl länsstyrelseorganisationen som hur man skulle kunna vidareutveckla och stärka länsstyrelsens uppgift att inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser i länet. Utredaren skulle även se över hur länsstyrelsens roll som regional samordnare av statlig tillsyn kunde vidareutvecklas. Utredarens förslag skulle beakta pågående förändringar inom den statliga förvaltningen. För länsstyrelsens del skulle en sådan förändring kunna utgöras av en koncentration av viss verksamhet till ett fåtal länsstyrelser. Uppdraget skulle redovisas senast den 15 december 2012.

I december 2012 överlämnade utredningen sitt slutbetänkande Statens regionala förvaltning – förslag till en angelägen reform (SOU 2012:81). Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Vad gäller det regionala utvecklingsansvaret ansåg utredningen att dagens modell med tre olika organisationer som utövar det regionala utvecklingsansvaret leder till ottydligheter. Utredningens förslag därför att möjligheten att bilda kommunala samverkansorgan skulle upphöra den 31 december 2013. Samtliga samverkansorgan ska enligt förslaget vara avvecklade den 31 december 2018. Utredningen förslag att landstingen i samtliga aktuella län genom ett ansökningsförfarande ska ges möjlighet att ta över det regionala utvecklingsansvaret om det finns ett stöd för detta bland länets kommuner. Enligt utredningen är det en fördel om förändringen i ansvarsfördelningen görs i samband med ett val. Detta innebär att det regionala utvecklingsansvaret bör övergå till landstingen tidigast den 1 januari 2015. I de län där det eventuellt saknas politiskt stöd för att landstinget tar över ansvaret för regionala utvecklingsfrågor ska staten enligt utredningen genom länsstyrelsen ansvara för frågorna fr.o.m. den 1 januari 2019.

Med utgångspunkt från bedömningen att de kommunala samverkansorganen ska avskaffas finns det enligt utredningen två alternativa lösningar vad gäller det framtida ansvaret för det regionala utvecklingsarbetet. I samband med att samverkansorganen avvecklas kan utvecklingsansvaret i de aktuella länen antingen återgå till staten genom länsstyrelserna eller så kan ansvaret överföras till landstingen.

Vid en analys av de båda alternativen fann inte utredningen belägg för några tydliga skillnader i utfallet av den regionala tillväxtpolitiken mellan de län där ansvaret i dag finns hos landstinget respektive hos länsstyrelsen.

Utredningen ansåg dock att en återföring av uppgifter från den regionala nivån till den statliga inte är aktuell, främst till följd av inriktningen på den politik som har förts inom området under en förhållandevis lång tid. Denna inriktning återspeglades t.ex. i de uttalanden om tillväxtfrågor som regeringen gjort i 2013 års budgetproposition. Där sägs att regionernas ansvar och inflytande över vissa statliga tillväxtresurser har stärkts som ett led i att effektivisera genomförandet av den regionala tillväxtpolitiken.

I de 13 län där utredningen föreslår att samverkansorganen ska avvecklas ansåg utredningen att landstingen i första hand skulle ta över det regionala utvecklingsansvaret. Detta skulle ske genom ett reglerat ansökningsförfarande. Landstingen får ansöka hos regeringen om att ta över det regionala utvecklingsansvaret. Vid prövningen av en sådan ansökan ska särskild hänsyn tas till vilken uppfattning länets kommuner har i frågan.

Vad gäller de län där länsstyrelsen i dag har det regionala utvecklingsansvaret anförde utredningen följande:

I Stockholms, Norrbottens, Västmanlands och Västernorrlands län är det i dag länsstyrelsen som ansvarar för regionala utvecklingsfrågor. För dessa län finns det på motsvarande sätt som ovan två tänkbara alternativ för det regionala utvecklingsansvaret. Ett alternativ är att landstingen tar över det regionala utvecklingsansvaret från länsstyrelserna. Det kräver att det i respektive län finns ett tillräckligt stöd för en förändrad ansvarsfördelning. I förarbeten till lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län framhålls att permanent landstingsansvar för regionala utvecklingsfrågor är möjligt i de län som kan uppvisa ett lokalt och regionalt initiativ (prop. 2009/10:156). Vi utgår från att regeringen även fortsättningsvis anser att det är viktigt med en stark lokal och regional förankring vid ett kommunalt övertagande av det regionala utvecklingsansvaret. Vår bedömning är därför att det krävs att en majoritet i landstingsfullmäktige är för detta samt att kommunerna accepterar att landstinget ska ansvara för de regionala utvecklingsfrågorna.

Vi föreslår att landstingen ska ges möjlighet att ansöka hos regeringen om att få överta det regionala utvecklingsansvaret från staten. Vid prövningen av en sådan ansökan ska regeringen ta hänsyn till vilken uppfattning länets kommuner har i frågan. Det kommunala stödet bör visas genom att det antal kommuner som motsvarar två tredjedelar av länets befolkning ställt sig bakom förändringen. Detta kan jämföras med i dag där samtliga kommuner måste ingå i samverkansorgan för att staten ska lämna över det regionala utvecklingsansvaret.

Det andra alternativet är att länsstyrelsen även fortsatt ansvarar för regionala utvecklingsfrågor i berörda län. Möjligheten att i dessa län få bilda samverkansorgan med ansvar för regionala utvecklingsfrågor ska, som tidigare nämnts, upphöra. Enligt vår bedömning kommer den kommunala nivån, även i dessa län, att på sikt vilja ta över ansvaret. De speciella förutsättningarna i Stockholms län kan komma att innebära att den nuvarande uppgiftsfördelningen behålls.

Departementspromemoria om regionalt utvecklingsansvar i Östergötlands län, Kronobergs län och Jämtlands län (Ds 2013:67)

Av promemorian framgår att Östergötlands läns landsting, Kronobergs läns landsting och Jämtlands läns landsting har ansökt hos regeringen om att få överta det regionala utvecklingsansvaret i respektive län fr.o.m. 2015 enligt lagen om regionalt utvecklingsarbete i vissa län.

Vidare framgår av promemorian att i de tre länen har samverkansorganet i respektive län i dag ansvaret för regionala utvecklingsfrågor i länet.

En förutsättning för att ge ett landsting ansvar för regionala utvecklingsfrågor är att initiativet till förändring vilar på ett lokalt och regionalt initiativ. Ansökan från Landstinget i Östergötlands län visar på ett sådant initiativ. Även ansökan från Landstinget i Kronobergs län kan ses som ett lokalt och regionalt initiativ. I Jämtlands län har kommunerna fått tillfälle att yttra sig över ansökan. Samtliga kommuner i Jämtlands län har i sina kommunfullmäktige tillstyrkt att landstinget ansöker om att få ta över det regionala utvecklingsansvaret.

Ansökningarna från Östergötlands läns landsting och Kronobergs läns landsting har inte stöd bland samtliga av respektive läns kommuner. Men flertalet av kommunerna stöder sitt landstings ansökan. Det råder heller inte några delade meningar i länen om att det regionala utvecklingsansvaret bör vara ett kommunalt åtagande. Huruvida åtagandet bör organiseras i ett samverkansorgan eller i ett landsting finns det däremot olika åsikter om. I propositionen Regionalt utvecklingsansvar i vissa län lyfter regeringen fram betydelsen av den demokratiska förankringen av det regionala tillväxtarbetet. Med ett landstingsansvar för de regionala utvecklingsuppgifterna i de berörda länen torde den demokratiska förankringen för dessa uppgifter kunna bli än mer tydlig. Det föreligger ett lokalt och regionalt initiativ i Östergötlands, Kronobergs och Jämtlands län om att i första hand ett politiskt organ, i detta fall landstinget, ska ha det regionala utvecklingsansvaret. Mot bakgrund av detta samt utifrån betydelsen av den demokratiska förankringen av det regionala tillväxtarbetet görs bedömningen att Östergötlands läns landsting, Kronobergs läns landsting och Jämtlands läns landsting bör få det regionala utvecklingsansvaret. Det föreslås därför att lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar ska omfatta även Östergötlands, Kronobergs och Jämtlands län.

Planerad proposition

Enligt regeringens förteckning över planerade propositioner och skrivelser våren 2014 avser regeringen att den 4 mars 2014 lämna en proposition om det regionala utvecklingsansvaret i Östergötlands, Kronobergs och Jämtlands län.

Utskottets överväganden

Regionalt utvecklingsansvar i Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller propositionen.

Propositionen

Regeringen skriver att den i proposition 2009/10:156 Regionalt utvecklingsansvar i vissa län gjorde bedömningen att en ändrad ansvarsfördelning kunde ske i de län som kan uppvisa ett lokalt och regionalt initiativ att ta över vissa statliga uppgifter och om det inte finns några oklarheter kring den framtida landstingsindelningen. De län som avsågs var Skåne och Västra Götalands län. Förutsättningar för en ändrad ansvarsfördelning bedömdes också finnas i Hallands och Gotlands län.

Mot bakgrund av att Jönköpings läns landsting, Örebro läns landsting och Gävleborgs läns landsting kan uppvisa ett sådant initiativ, att det inte finns några oklarheter kring den framtida landstingsindelningen och med hänsyn till den fleråriga erfarenheten av landsting med regionalt utvecklingsansvar bedömer regeringen i den nu aktuella propositionen att lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län även bör omfatta Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län.

Regeringen noterar att flera länsstyrelser i sina remissvar betonar vikten av en samlad bedömning av ansvarsfördelningen mellan staten och den landstingskommunala nivån innan det regionala utvecklingsansvaret överförs till Örebro läns landsting och Gävleborgs läns landsting. Någon liknande invändning finns inte mot förslaget avseende Jönköpings län.

Vidare skriver regeringen att förslagen i departementspromemoriorna innebär att det regionala utvecklingsansvaret förs från samverkansorganet till landstingen och att vissa uppgifter förs över från länsstyrelserna till landstingen. I dag utför tre landsting och en kommun redan de uppgifter som det nu föreslås ska överföras till de tre berörda landstingen. I 13 län utförs samma uppgifter, förutom beslut om företagsstöd, av samverkansorgan. Länsstyrelsernas invändningar bör enligt regeringen ses utifrån att utvecklingsansvaret på regional nivå redan ligger hos politiskt styrda organisationer i 17 av landets 21 län.

Regeringen noterar att Länsstyrelsen i Dalarnas län har framfört att länsstyrelsens och därmed statens roll riskerar att gå från utveckling till bevarande genom förslagen i promemoriorna. Regeringen instämmer i flera av de synpunkter som har inkommit från olika länsstyrelser om att länsstyrelsen har en viktig roll och besitter en stark tvärsektoriell kompe-

tens som ska användas för att bidra till en hållbar tillväxt och utveckling i länen. Vidare skriver regeringen att i Skåne och Västra Götalands län har länsstyrelsen sedan slutet av 1990-talet haft den roll som blir aktuell i de nu aktuella länen. Förslagen i propositionen innebär enligt regeringen att det regionala utvecklingsansvaret överförs till landstingen i de tre länen och att länsstyrelserna fortsätter att utföra sina övriga uppdrag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att lagen (2010:630) om utvecklingsansvar i vissa län bör omfatta även Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län och tillstyrker därför propositionen.

Regionalt utvecklingsansvar i Västmanlands, Dalarnas, Västernorrlands och Norrbottens län

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening dels att regeringen bör lämna en proposition till riksdagen om det regionala utvecklingsansvaret i Västernorrlands och Norrbottens län så att det blir möjligt att genomföra förändringen den 1 januari 2015, dels att regeringen utreder frågan om det regionala utvecklingsansvaret i Västmanlands län vidare.

Jämför reservation 1 (M, FP, C, KD).

Motionerna

I motion 2013/14:K9 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkandena 2–4 begärs tillkännagivanden om att Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens läns landsting ska omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län och bli regioner.

Motionärerna hänvisar till departementspromemorian Regionalt utvecklingsansvar i Västernorrlands län och Norrbottens län (Ds 2013:13) där det finns förslag om regionalt utvecklingsansvar för landstingen i dessa län. Motionärerna menar att ansökningarna från landstingen i dessa län bör beviljas. En motsvarande ansökan har lämnats till regeringen av Landstinget i Västmanlands län tillsammans med samtliga kommuner i länet. Motionärerna menar att ansökan från Landstinget i Västmanlands län bör tas på allvar och att en departementspromemoria som visar förutsättningarna för att bevilja ansökan bör tas fram inom Regeringskansliet.

Ett motsvarande yrkande beträffande Västernorrlands län finns i motion 2013/14:K11 Eva Sonidsson m.fl. (S) yrkande 1. Motionärerna menar att det finns en bred politisk uppslutning av partierna i landstinget och kommunerna i länet som står bakom ansökan om att bilda regionkommun.

Vidare anför motionärerna att det bör vara folkvalda församlingar som har ansvaret för att leda och samordna det regionala utvecklingsarbetet. Det är enligt motionärerna svårt att förstå varför regeringen utan närmare förklaring överger sin tidigare inställning från 2010. Därmed överger regeringen enligt motionärerna även den överenskommelse som regeringspartierna träffade i regionfrågan 2009.

I motion 2013/14:K373 av Olle Thorell m.fl. (S) från den allmänna motionstiden 2013 yrkas att Västmanlands läns landsting ska få ta över det regionala utvecklingsansvaret. Motionärerna menar att ansökan från Västmanlands läns landsting uppfyller de krav som regeringen ställer. Alla partier i landstinget och alla kommuner i länet står bakom ansökan.

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i motion 2013/14:K339 att Dalarna blir en regionkommun senast 2019. Vid en regionbildning är enligt motionären ambitionen att föra över ansvaret för tillväxt, näringspolitik och landsbygdsutveckling från länsstyrelsen.

Departementspromemoria om regionalt utvecklingsansvar i Västernorrlands län och Norrbottens län (Ds 2013:13)

Av promemorian framgår att Norrbottens läns landsting den 3 maj 2012 lämnade en ansökan till regeringen om att nuvarande Norrbottens läns landsting fr.o.m. 2015 ska få bilda regionkommun med regionalt utvecklingsansvar enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län. Den 20 november 2012 skickade Norrbottens läns landsting in en komplettering till sin ansökan med protokollsutdrag från samtliga av länets kommuner som visar att de tillstyrker landstingets ansökan.

Vidare framgår att Västernorrlands läns landsting den 20 december 2012 lämnade en ansökan till regeringen om att Västernorrlands läns landsting fr.o.m. 2015 ska få överta ansvaret för den regionala utvecklingen och därmed få status som regionkommun enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

I promemorian anges att länsstyrelsen i Västernorrlands respektive Norrbottens län har ansvar för regionala utvecklingsfrågor i länet.

I bedömningen i promemorian anges att målet för den regionala tillväxtpolitiken är utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Insatserna i den regionala tillväxtpolitiken måste utgå från de specifika regionala förutsättningarna. Den regionala tillväxtpolitiken ska stärkas genom ökat lokalt och regionalt inflytande över och ansvar för statliga tillväxtresurser. Detta ger bättre förutsättningar för sektorssamordning och ett effektivare genomförande av den regionala tillväxtpolitiken.

Vidare anges att enligt proposition 2009/10:156 Regionalt utvecklingsansvar i vissa län är det regeringens bedömning att en förändrad ansvarsfördelning kan göras i de län som kan uppvisa ett lokalt och regionalt initiativ att ta över vissa statliga uppgifter och där inga oklarheter finns kring den framtida landstingsindelningen.

I promemorian anges att ansökningarna från Norrbottens läns landsting och Västernorrlands läns landsting innebär att staten lämnar över ansvaret till den kommunala nivån i länen. En sådan ändrad ansvarsfördelning har successivt införts i så när som samtliga län sedan 2003 då lagen om samverkansorgan i länen trädde i kraft. I endast fyra län har länsstyrelserna kvar det regionala utvecklingsansvaret. Med hänsyn till denna utveckling bedöms det i promemorian inte föreligga några skäl till varför inte det regionala utvecklingsansvaret även i Västernorrlands och Norrbottens län kan föras till den kommunala nivån, i detta fall landstingen.

För att en ändrad ansvarsfördelning ska kunna ta vid behövs ett lokalt och regionalt initiativ i frågan. Ansökan från Norrbottens läns landsting har enligt promemorian ett brett stöd i landstingsfullmäktige och det finns en uppslutning bland länets kommuner om att landstinget tar över det regionala utvecklingsansvaret. Västernorrlands läns landstings ansökan visar även den på ett lokalt och regionalt initiativ. Ansökan har ett brett stöd i landstingsfullmäktige och bland länets kommuner finns det en bred uppslutning kring att landstinget tar över det regionala utvecklingsansvaret.

Vid ett landstingsansvar för regionala utvecklingsfrågor bör det råda klarhet om vilket geografiskt område som utvecklingsansvaret avser. Den aktuella ansökan från Norrbottens läns landsting gäller det nuvarande länet. Likaså avser ansökan från Västernorrlands läns landsting det nuvarande länet. Det kan även konstateras att ett landstingsansvar för regionala utvecklingsfrågor i Norrbottens län eller Västernorrlands län inte har någon formell inverkan i sig självt på en framtida ändrad landstingsindelning för berörda län och andra angränsande län. Mot bakgrund av de ovan nämnda omständigheterna bör Västernorrlands läns landsting få det regionala utvecklingsansvaret. Det föreslås därför i promemorian att lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar även ska omfatta Västernorrlands län. Med anledning av de omständigheter som redogjorts för ovan bör Norrbottens läns landsting få det regionala utvecklingsansvaret. Det föreslås därför i promemorian att lagen om regionalt utvecklingsansvar även ska omfatta även Norrbottens län.

Promemorian har remissbehandlats.

Regeringsbeslut

Regeringen avslag ansökningarna från landstingen i Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län den 21 november 2013.

I besluten om Västernorrlands och Norrbottens län skriver regeringen bl.a. att i det regionala tillväxtarbetet kan staten och den kommunala nivån anses ha delvis överlappande uppgifter. Länsstyrelsen har till uppgift att samordna andra statliga myndigheters insatser för regional tillväxt i länet. Samtidigt ska den aktör som har ansvar för det regionala utvecklingsprogrammet också ha direkta kontakter med berörda statliga myndigheter, näringsliv och organisationer som är nödvändiga för programmets framta-

gande och för att samordna insatser för genomförandet. Enligt budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1 utg.omr. 1) avser regeringen därför att förtydliga vad som förväntas av länsstyrelserna ur ett tillväxtperspektiv. Utöver detta framför vissa remissinstanser synpunkter på promemorian (Ds 2013:13) om Västernorrlands och Norrbottens län som regeringen anser bör få betydelse i den fortsatta hanteringen. Sammantaget är därmed regeringen inte beredd att i detta skede ändra kompetensfördelningen för det regionala utvecklingsansvaret mellan stat och regionala organ.

En motsvarande skrivning finns i regeringens beslut att avslå ansökan från landstinget i Västmanlands län.

Skriftliga frågor och interpellation

Frågan om huruvida landstingen i Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län ska omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar har tagits upp i skriftliga frågor till statsrådet Stefan Attefall.

I den skriftliga frågan 2013/14:16 av Lars Eriksson (S) begärs svar bl.a. på vad som är skälen till att Västmanlands läns landsting inte fått ett positivt svar på sin ansökan om att få ta över det regionala utvecklingsansvaret.

I svaret på frågan skriver statsrådet Stefan Attefall att det som Västmanlands läns landsting har ansökt om är att ta över vissa uppgifter i det regionala tillväxtarbetet och att upprätta samt fastställa länsplaner för regional transportinfrastruktur. Det handlar således om att ge landstinget ett antal statliga uppgifter som i dag utförs av länsstyrelsen i länet. I jämförelse med landstingens huvudsakliga verksamhet, dvs. hälso- och sjukvård, skulle dessa uppgifter utgöra en mindre del av landstingets samlade verksamhet. Frågan om hur det regionala utvecklingsansvaret bör fördelas mellan den kommunala nivån och staten har diskuterats länge och i dag skiljer sig ansvarsfördelningen åt mellan länen. Tre landsting, 13 samverkansorgan, fyra länsstyrelser samt Gotlands kommun har ansvaret i respektive län. I de län där utvecklingsansvaret redan har förts till ett landsting eller samverkansorgan, kan frågan om huruvida ansvaret bör vara ett kommunalt åtagande anses vara besvarad, enligt statsrådet. I län där länsstyrelsen fortsatt har det regionala utvecklingsansvaret är däremot enligt statsrådet inte frågan klarlagd. Regeringen är i detta skede inte beredd att ändra kompetensfördelningen mellan stat och regionala organ. Det är skälet till att regeringen har valt att inte gå vidare med ansökan från Västmanlands läns landsting.

I den skriftliga frågan 2013/14:21 till statsrådet Stefan Attefall begär Maria Stenberg (S) svar på vilka överväganden som låg bakom beslutet att inte bevilja att landstingen i Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län tar över det regionala utvecklingsansvaret.

I svaret på frågan anger statsrådet Stefan Attefall i huvudsak samma skäl till att ansökningarna inte beviljades som i svaret på den ovan nämnda skriftliga frågan.

I interpellation 2013/14:107 av Agneta Luttröpp (MP) till statsrådet Stefan Attefall vill interpellanten närmare få reda på skälen till ställningstagandet rörande Västmanlands ansökan – detta särskilt som allianspartierna redan 2009 träffade en överenskommelse om att stödja initiativ om att bilda regioner som kommer ”underifrån” – och om statsrådet Attefall avser att vidta någon åtgärd för att Västmanlands läns landsting ska omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

I kammaren anförde statsrådet Stefan Attefall som svar på interpellationen bl.a. följande.

Det regionala utvecklingsansvaret omfattar vissa uppgifter i det regionala tillväxtarbetet samt att upprätta och fastställa länsplaner för regional transportinfrastruktur. Utvecklingsansvaret är fördelat på olika sätt i län-en. Enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar har landstingen i Skåne, Hallands och Västra Götalands län sedan 2011 det regionala utvecklingsansvaret. I Gotlands län har Gotlands kommun, enligt samma lag, det regionala utvecklingsansvaret eftersom kommunen är en landstingsfri kommun. I Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Värmlands, Örebro, Dalarnas, Gävleborgs, Jämtlands och Västerbottens län har samverkansorganet det regionala utvecklingsansvaret. I övriga fyra län åligger detta ansvar länsstyrelsen.

Västmanlands läns landsting har den 20 september 2013 lämnat en ansökan till regeringen om att Landstinget Västmanland från och med den 1 januari 2015 ska få överta det regionala utvecklingsansvaret enligt lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län och därmed också få ett direktvalt fullmäktige som ansvarar för de regionala utvecklingsfrågorna från 2015. Till regeringen har motsvarande ansökningar inkommit från landstingen i totalt nio län under 2012 och 2013.

I det regionala tillväxtarbetet kan staten och den kommunala nivån anses ha delvis överlappande uppgifter. Länsstyrelsen har till uppgift att samordna andra statliga myndigheters insatser för regional tillväxt i länet. Samtidigt ska den aktör som har ansvar för det regionala utvecklingsprogrammet också ha direkta kontakter med berörda statliga myndigheter, näringsliv och organisationer som är nödvändiga för programmets framtagande och för att samordna insatser för genomförandet. Enligt budgetpropositionen 2014 avser regeringen därför att förtydliga vad som förväntas av länsstyrelserna ur ett tillväxtperspektiv. Utöver detta har det i beredningen av motsvarande ansökningar från andra län där länsstyrelsen i dag har det regionala utvecklingsansvaret framförts remissynpunkter som regeringen anser bör få betydelse i den fortsatta hanteringen.

Regeringen fattade i går beslut om proposition 2013/14:46 *Regionalt utvecklingsansvar i Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län* och kommer att överlämna denna till riksdagen i närtid.

Vidare fattade regeringen i går beslut om att avslå ansökningarna från landstingen i Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län om att få överta det regionala utvecklingsansvaret.

Regeringen är inte beredd att i detta skede ändra kompetensfördelningen avseende det regionala utvecklingsansvaret mellan stat och regionala organ.

Ytterligare upplysningar

Landstingen i Uppsala, Dalarnas och Gävleborgs län har under 2008 lämnat ansökningar till regeringen om att bilda en storregion. Regeringen har avslutat ärendena utan åtgärd dels eftersom det inte blivit aktuellt med någon ändrad landstingsindelning, dels eftersom Gävleborgs läns landsting föreslås få det regionala utvecklingsansvaret i Gävleborgs län.

Utskottets ställningstagande

Både regeringen och utskottet har tidigare gjort bedömningen att en förändrad ansvarsfördelning vad gäller det regionala utvecklingsansvaret borde göras permanent i de län som kan uppvisa ett lokalt och regionalt initiativ att ta över vissa statliga uppgifter och där inga oklarheter finns kring den framtida landstingsindelningen.

Vad gäller Västernorrlands och Norrbottens län har regeringen i en departementspromemoria (Ds 2013:13) utrett förutsättningarna för att bifalla ansökningarna från Västernorrlands läns landsting och Norrbottens läns landsting om att få överta det regionala utvecklingsansvaret. I departementspromemorian föreslås att lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län ändras så att den även omfattar Västernorrlands län och Norrbottens län.

Var det regionala utvecklingsansvaret ligger i dag i ett län bör enligt utskottets mening inte vara av avgörande betydelse för bedömningen av frågan om det regionala utvecklingsansvaret i ett län kan föras över till landstinget. Det finns redan ett beredningsunderlag vad gäller Västernorrlands län och Norrbottens län i form av departementspromemorian Ds 2013:13. Regeringen bör enligt utskottets mening lämna en proposition till riksdagen om det regionala utvecklingsansvaret i dessa län så att det blir möjligt att genomföra förändringen den 1 januari 2015.

Vad gäller det regionala utvecklingsansvaret i Västmanlands län finns inte något motsvarande beredningsunderlag. Landstinget i Västmanland har ansökt om att få ta över det regionala utvecklingsansvaret i Västmanlands län. Ansökan bör enligt utskottets mening utredas vidare inom Regeringskansliet och regeringen bör ta fram en departementspromemoria som redovisar förutsättningarna för att Västmanlands län ska omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

Med detta tillstyrker utskottet motionerna 2013/14:K9 yrkandena 2–4 och 2013/14:K11 yrkande 1 och tillstyrker delvis motion 2013/14:K373.

Vad gäller Dalarnas län, där samverkansorganet i dag har det regionala utvecklingsansvaret, anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att nu ta något initiativ i frågan och avstyrker motion 2013/14:K339.

En helhetslösning av regionfrågan

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager som sin mening att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till en helhetslösning för den regionala organisationen.

Jämför reservation 2 (M, FP, C, KD).

Motionerna

I motion 2013/14:K9 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en helhetslösning av regionfrågan och den statliga organisationen. Motionärerna hänvisar till Ansvarskommitténs betänkande och menar att inte så många av förslagen i det har genomförts. De statliga myndigheternas organisation på nationell och regional nivå är lika splittrad som förr med en kraftig fokusering på verksamheten i landets största städer, menar motionärerna. Den regionala organisationen på landstingsnivå har blivit än mer splittrad. Det finns nu tre modeller för hur det regionala utvecklingsansvaret ska hanteras. Det är fråga om att ansvaret förs från stat till region enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län, att ansvaret ligger på samverkansorgan eller att länsstyrelsen har detta ansvar. Det finns inte någon enhetlighet eller några grundläggande principer som kan förklara hur ansvaret fördelas, menar motionärerna.

Även i motion 2013/14:K10 av Björn von Sydow m.fl. (S) yrkas att regeringen ska återkomma med en helhetslösning av regionfrågan. Motionärerna anför att riksdagen i samband med beslutet att ge permanent status åt fyra direktvalda regioner tog principiell ställning om ansvaret för den regionala utvecklingen. Såväl regeringen som riksdagen uttalade att i de län som kan uppvisa ett lokalt och regionalt förankrat initiativ för att ta över dessa uppgifter bör en förändrad ansvarsfördelning ske (prop. 2009/10:156, bet. 2009/10:KU37). Vidare anför motionärerna att det besked som regeringen lämnat under hösten uttrycker en annan och mer restriktiv inställning till att flytta utvecklingsansvaret från länsstyrelserna. Kravet är nu att utvecklingsansvaret först ska ha förts över till ett samverkansorgan för att ett län ska kunna omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län. Motionärerna framhåller att Socialdemokraterna redan i samband med behandlingen av proposition 2009/10:156 Regionalt utvecklingsansvar i vissa län ansåg att regeringen skulle återkomma med en helhetslösning av regionfrågan. Vidare anför motionärerna att konsekvensen av regeringens ställningstagande blir att landstingens befogenheter ökar men att grundproblemet med för små landsting, både geografiskt och befolkningsmässigt, kvarstår. Målen med Ansvarskommitténs förslag uppnås därför inte. Detta

innebär också att den regionala nivån under överskådlig tid får en asymmetrisk politisk organisation med traditionella landsting, landsting och samverkansorgan och landsting med regionalt utvecklingsansvar.

Motsvarande yrkanden om en helhetslösning framställs i motion 2013/14:K11 yrkande 2 av Eva Sonidsson m.fl. (S) och i motion 2013/14:K12 av Karin Åström m.fl. (S).

Isak From (S) framhåller i motion 2013/14:K291 behovet att skynda på arbetet med att ge fler regioner större ansvar. Frågor om den samhälleliga uppgiftsfördelningen mellan nationell, regional och lokal nivå i Sverige har utretts i flera omgångar under en lång tid, menar motionären. Under 2007 lade Ansvarskommittén fram sitt förslag till lösning av dessa frågor. Flera län skulle tillsammans i större regioner på ett bättre sätt svara för den service som medborgarna efterfrågar, menar motionären.

Anders Ahlgren och Göran Lindell (båda C) begär i motion 2013/14:K278 ett tillkännagivande om att förtydliga och utveckla det regionala utvecklingsansvaret till gagn för landets utveckling. Motionärerna anför att i det decentraliserade samhälle som Centerpartiet arbetar för, är det självklart att så stort ansvar som möjligt tillmäts den lokala och regionala nivån. Därför ser motionärerna gärna att uppgifter flyttas från nationell och regional statlig nivå till regional nivå där direkt och indirekt valda samverkansorgan svarar för det regionala utvecklingsarbetet. Med naturlighet ser motionärerna gärna ett utvecklat regionalt ansvar inom områden som infrastruktur, vägar och järnvägar såväl som it-infrastruktur, kompetensförsörjningsfrågor, skrivansvar för bl.a. Regionalfondens regionala program, kollektivtrafiken, både som regional kollektivtrafikmyndighet och ägare av trafikbolagen, bostadsbyggandefrågor, besöksnäringen, ungdomars inflytande och möjligheter, landsbygdsutveckling kopplat till det regionala utvecklingsansvaret i övrigt samt en utveckling av samarbetet med den regionala högskolan för att skapa samordning med regional utveckling. Slutligen vill motionärerna att regeringen och statliga myndigheter alltid, när de ska lägga uppdrag regionalt, ska ta hänsyn till om frågorna hör hemma eller lämpligen är kopplade till tillväxtansvaret och andra ansvarsområden som lagts på regionerna. Därmed medverkar man till att tydliggöra det regionala utvecklingsansvaret till gagn för landets utveckling.

Tidigare behandling

I samband med behandlingen av proposition 2009/10:156 Regionalt utvecklingsansvar i vissa län våren 2010 avstyrkte utskottet (bet. 2009/10:KU37) ett motionsyrkande om att regeringen borde återkomma med en helhetslösning av regionfrågan enligt de principer som återfanns i motionen. Utskottet konstaterade att regeringens förslag inte utgick från Ansvarskommitténs kriterier. Utskottet gjorde ingen annan bedömning än regeringen när det gäller att urvalet av dem som ska omfattas av den nya lagen inte bör ställas i relation till dessa kriterier. Några nya organisationsformer skapas inte

och de uppgifter som förs över kommer att utgöra en mindre del av landstingens verksamhet. Utskottet delade regeringens bedömning att en förändrad ansvarsfördelning borde permanentas i de län som kan uppvisa ett lokalt och regionalt initiativ att ta över vissa statliga uppgifter och där inga oklarheter finns kring den framtida landstingsindelningen. I en reservation (S, V, MP) anfördes följande.

Enligt vår mening är det nödvändigt att regionfrågan får en helhetslösning. Riksdagen måste nu när tiden för försöksverksamhetslagen går ut fatta de beslut om reformerad samhällsorganisation som krävs inte bara för att permanenta de två regioner som omfattas av försöksverksamheten utan också för att ytterligare regioner ska kunna bildas i samband med de allmänna valen 2014.

Ansvarskommitténs förslag till en reformerad samhällsorganisation bygger på att Sverige är en enhetsstat med stark lokal och regional förankring. Målet för samhällsorganen är att skapa likvärdiga levnadsvillkor och möjligheter för alla människor i landet. Regeringen och riksdagen måste ha det övergripande ansvaret.

Ett av skälen för en övergripande regionreform är att hälso- och sjukvården är mycket resurskrävande och behöver ett stort underlag för att den specialiserade sjukvården ska kunna vara effektiv och tillgodogöra sig nya forskningsresultat. Även utvecklingen av arbetsmarknaden och förutsättningarna för tillväxten gör att en sådan övergripande reform behövs. Nya och större regioner bör ges ett samlat ansvar för regional utveckling för att nå maximal kraft och klara den resursökning som krävs för att fullt klara samhällets åtaganden.

Regeringen tar med sitt förslag inte ett samlat grepp av regionfrågan utan väljer i stället medvetet en dellösning som ställer upp hinder för dessa framtida helhetslösningar och i praktiken omöjliggör ett genomförande av Ansvarskommitténs förslag. Om regeringens princip att lösa frågan del för del fullföljs, finns det en uppenbar risk att det i slutändan blir kvar några delar av landet utan möjligheter att på egen hand klara regionala uppgifter och utan möjligheter till samgående med intilliggande län. En sådan utveckling kan bara splittra landet och bidra till skillnader när det gäller möjligheten att ge god sjukvård och annan service. En sådan utveckling strider mot det nödvändiga syftet med en regionpolitik, nämligen att få livskraftiga regioner i hela Sverige, inte bara i redan välmående regioner.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2009/10:324).

I januari 2009 behandlade utskottet en motion om att allmänna val bör föregå bildandet av storregioner. Utskottet avstyrkte motionen med hänvisning till att beredningen av Ansvarskommitténs förslag borde avvaktas (bet. 2008/09:KU16). Våren 2011 avstyrkte utskottet (bet. 2010/11:KU24) med hänvisning till arbetet i Utredningen om en översyn av statlig regional förvaltning m.m. en motion om allmänna val före bildandet av storregioner.

Våren 2013 behandlade utskottet flera motionsyrkanden om en regionaliseringsreform (bet. 2012/13:KU22). Utskottet noterade att frågor som gäller den statliga organisationen har varit föremål för olika utredningar under senare år. Utredningen om översyn av statlig regional förvaltning hade nyligen, i december 2012, lämnat sitt slutbetänkande, vilket bereddes i Regeringskansliet. Enligt utskottets fanns det behov av att behandla frå-

gorna utifrån ett helhetsperspektiv, och utskottet förutsatte att regeringen anammar ett sådant i den fortsatta beredningen. Mot den bakgrunden avstyrkte utskottet de aktuella motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Ansvarskommittén i sitt betänkande Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft (SOU 2007:10) presenterade en modell för hur den statliga och regionala organisationen kan utformas. Den statliga organisationen på regional nivå skulle bli enhetlig och sammanfalla med regionkommuner med en befolkning på mellan en och två miljoner invånare eller med en befolkning som i vart fall inte utan starka skäl understiger en halv miljon invånare. Fortfarande har inte Ansvarskommitténs förslag beaktats och myndigheternas organisation på regional nivå är ännu splittrad. När det gäller regionala utvecklingsfrågor finns det för närvarande tre modeller för hur det regionala utvecklingsansvaret ska hanteras. Ansvaret kan ha förts från staten till landsting enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län, ansvaret kan ligga hos samverkansorgan i vissa län och i fyra län ligger ansvaret hos länsstyrelsen. Detta innebär att den regionala nivån under överskådlig tid får en asymmetrisk politisk organisation.

Det är enligt utskottets mening uppenbart att det måste finnas principer för hur landet ska vara organiserat på kommunal, regional och statlig nivå.

Konsekvenserna av regeringens förslag i den nu föreliggande propositionen blir att landstingens befogenheter ökar men att grundproblemet med för små landsting – både geografiskt och befolkningsmässigt – finns kvar. Direktiven för Ansvarskommitténs arbete uppnås inte.

Utskottet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till en helhetslösning för den regionala organisationen. I avvaktan på detta bör det regionala utvecklingsansvaret som utskottet angett ovan överföras till den nuvarande regionala nivån i de län som kan uppvisa ett lokalt och regionalt initiativ.

Utskottet tillstyrker motionerna 2013/14:K9 yrkande 1, 2013/14:K10, 2013/14:K11, 2013/14:K12 och 2013/14:K291 samt avstyrker motion 2013/14:K278.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Regionalt utvecklingsansvar i Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län, punkt 2 (M, FP, C, KD)

av Per Bill (M), Andreas Norlén (M), Karl Sigfrid (M), Karin Granbom Ellison (FP), Per-Ingvar Johnsson (C), Tuve Skånberg (KD), Cecilia Brinck (M) och Sedat Dogru (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:K9 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkandena 2–4,

2013/14:K11 av Eva Sonidsson m.fl. (S) yrkande 1 och

2013/14:K373 av Olle Thorell m.fl. (S).

Ställningstagande

Vi noterar att det regionala utvecklingsansvaret i dag skiljer sig åt mellan länen. Tre landsting, tretton samverkansorgan, fyra länsstyrelser samt Gotlands kommun har ansvaret i respektive län. I bl.a. Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län har länsstyrelserna det regionala utvecklingsansvaret. Vi anser att frågan om det regionala utvecklingsansvaret bör vara ett kommunalt åtagande redan är besvarad vad gäller de län där det regionala utvecklingsansvaret redan har överlåtits till ett landsting eller ett samverkansorgan. Om det tas ett regionalt och lokalt initiativ i fråga om det regionala utvecklingsansvaret i något av dessa län kan frågan om huruvida landstinget ska omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län övervägas.

I de län där länsstyrelsen fortsatt har det regionala utvecklingsansvaret kan frågan inte anses vara klarlagd. Vi är nu inte beredda att förorda en ändring av kompetensfördelningen mellan stat och regionala organ. I sammanhanget noterar vi att regeringen avser att förtydliga vad som förväntas av länsstyrelserna ur ett tillväxtperspektiv.

- 2. En helhetslösning av regionfrågan, punkt 4 (M, FP, C, KD)**
av Per Bill (M), Andreas Norlén (M), Karl Sigfrid (M), Karin Granbom Ellison (FP), Per-Ingvar Johnsson (C), Tuve Skånberg (KD), Cecilia Brinck (M) och Sedat Dogru (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:K9 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkande 1,

2013/14:K10 av Björn von Sydow m.fl. (S),

2013/14:K11 av Eva Sonidsson m.fl. (S) yrkande 2,

2013/14:K12 av Karin Åström m.fl. (S),

2013/14:K278 av Anders Ahlgren och Göran Lindell (båda C) och

2013/14:K291 av Isak From (S).

Ställningstagande

Vi noterar att frågor som gäller den statliga organisationen har varit föremål för olika utredningar under senare år. Utredningen om översyn av statlig regional förvaltning har i december 2012 lämnat sitt slutbetänkande, vilket nu bereds i Regeringskansliet. Mot den bakgrunden avstyrker vi de nu aktuella motionerna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2013/14:46 Regionalt utvecklingsansvar i Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län :

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

Följdmotionerna

2013/14:K9 av Peter Eriksson m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en helhetslösning av regionfrågan och den statliga organisationen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Västernorrlands läns landsting ska omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar och bli region.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Norrbottens läns landsting ska omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar och bli region.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av utredning för att Västmanlands läns landsting ska kunna omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar och bli region.

2013/14:K10 av Björn von Sydow m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma med en helhetslösning av regionfrågan.

2013/14:K11 av Eva Sonidsson m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Västernorrlands läns landsting ska omfattas av lagen om regionalt utvecklingsansvar och därmed ta över det regionala utvecklingsansvaret i länet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en helhetslösning i frågan.

2013/14:K12 av Karin Åström m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma med en helhetslösning av regionfrågan.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013

2013/14:K278 av Anders Ahlgren och Göran Lindell (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förtydliga och utveckla det regionala utvecklingsansvaret till gagn för landets utveckling.

2013/14:K291 av Isak From (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet att skynda på arbetet med att ge fler regioner större regionalt ansvar.

2013/14:K339 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Dalarna får bli en regionkommun senast 2019.

2013/14:K373 av Olle Thorell m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bevilja Västmanlands läns landstings ansökan om att bilda regionkommun och på så sätt ta över det regionala utvecklingsansvaret.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen
(2010:630) om regionalt
utvecklingsansvar i vissa län

Härigenom föreskrivs att 1, 3 och 4 §§ lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1 §**

I denna lag finns bestämmelser om regionalt tillväxtarbete och om länsplaner för regional transportinfrastruktur i Gotlands, Skåne, Hallands och Västra Götalands län.

I denna lag finns bestämmelser om regionalt tillväxtarbete och om länsplaner för regional transportinfrastruktur i *Jönköpings*, Gotlands, Skåne, Hallands, Västra Götalands, *Örebro och Gävleborgs* län.

3 §¹

Denna lag gäller för Skåne läns landsting, Hallands läns landsting och Västra Götalands läns landsting. Lagen gäller också, med undantag för 8 § 1, för Gotlands kommun. Det som sägs om ett landsting i 5-10 §§ gäller i sådant fall kommunen.

Denna lag gäller för *Jönköpings läns landsting*, Skåne läns landsting, Hallands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, *Örebro läns landsting och Gävleborgs läns landsting*. Lagen gäller också, med undantag för 8 § 1, för Gotlands kommun. Det som sägs om ett landsting i 5-10 §§ gäller i sådant fall kommunen.

4 §²

De landsting som avses i denna lag får besluta att landstingsfullmäktige och landstingsstyrelsen i stället ska betecknas regionfullmäktige och regionstyrelsen. Det som sägs i andra författningar om landstingsfullmäktige och landstingsstyrelsen gäller i sådant fall regionfullmäktige och regionstyrelsen.

Gotlands kommun får besluta att kommunfullmäktige och kommunstyrelsen i stället ska betecknas regionfullmäktige och regionstyrelsen. Det som sägs i andra författningar om kommunfullmäktige och kommunstyrelsen gäller i sådant fall regionfullmäktige och regionstyrelsen.

Vid genomförande av val enligt vallagen (2005:837) ska dock beteckningen landstingsfullmäktige användas vid val i Skåne läns

Vid genomförande av val enligt vallagen (2005:837) ska dock beteckningen landstingsfullmäktige användas vid val i *Jönköpings läns*

¹ Senaste lydelse 2011:1193.

² Senaste lydelse 2011:1193.

landsting, Hallands läns landsting och Västra Götalands läns landsting. Vid val i Gotlands kommun ska beteckningen kommunfullmäktige användas.

landsting, Skåne läns landsting, Hallands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Örebro läns landsting och Gävleborgs läns landsting. Vid val i Gotlands kommun ska beteckningen kommunfullmäktige användas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.